

Сергій Шебеліст

ПОДВИЖНИЦЬКА ПРАЦЯ ПОЛТАВСЬКОГО ЕНЦИКЛОПЕДИСТА

Олександр Андрійович БІЛОУСЬКО – історик-краєзнавець, педагог, учитель-методист, відмінник народної освіти, заслужений учитель України, почесний професор Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М. В. Остроградського.

Народився 1 березня 1951 року в с.мт Нова Галещина Козельщинського району Полтавської області в сім'ї спеціалістів сільського господарства. Закінчив зі срібною медаллю Солоницьку середню школу (1968), а в Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка здобув диплом з відзнакою за фахом “Учитель історії та суспільствознавства” (1972). Працював у Новомаячківській восьмирічній школі Цюрупинського району Херсонської області (1972–1973), згодом служив у війську в Угорській Народній Республіці (1973–1974). Після демобілізації працював учителем історії і суспільствознавства Бреусівської СШ Козельщинського району (1974) і Головачанської СШ Полтавського району (1975). Упродовж 1975–2002 рр. – учитель історії, суспільствознавства і правознавства у Полтавській СШ № 7 імені Т. Г. Шевченка і водночас (1996–2002) – у приватній школі “Чарівний світ”.

За понад 30 років роботи в освітній галузі Олександр Андрійович став справжнім майстром своєї справи, увійшовши в когорту кращих учителів країни. Демонструючи високий рівень наукового й педагогічного мислення, він постійно висуває і втілює на практиці актуальні фахові ідеї, які мають усеукраїнський і міжнародний резонанс. Серед них виділяються авторські проекти “Україна від найдавніших часів до кінця XX століття: Євразійський цивілізаційний контекст. Карти, таблиці, ілюстрації” та “Історія рідного краю з найдавніших часів до кінця XX століття”. У 2002–2003 рр. працював завідувачем науково-методичного відділу Полтавського обласного комунального підприємства інформаційних технологій “Освітінфоком”. У 2003–2007 рр. – головний редактор видавництва “Оріяна” (Полтава).

За ідеєю, під керівництвом і за безпосередньої участі Олександра Білоуська в Полтавській області створено унікальний навчально-методичний комплекс, який включає серію підручників “Історія Полтавщини” для 6–11 класів ЗОШ, 33-томний “Іменний звід Історії Полтавщини”, комплекти кольорових репродукцій “Ілюстрована історія Полтавщини”, методичні посібники для вчителів. Із 2007 року він працює на посаді керівника Центру дослідження історії Полтавщини Полтавської ОДА.

Здійснив низку масштабних науково-дослідних, навчально-методичних видань, зокрема “Полтавщина: Природа. Традиції. Культура”, “Реабілітовані історією. Полтавська область”, “Національна книга пам’яті жертв Голодомору 1932–1933 років. Полтавська область”, “Історія комсомолу Полтавщини”, “Герої землі Полтавської”, “Державотворці Полтавщини”, “Митці Полтавщини”.

Олександр Білоусько – автор понад 90 наукових публікацій із проблем освіти, історії та культури, у тому числі 5 монографій, 9 вишівських та шкільних підручників, 28 посібників. Дипломант I–XIII обласних ярмарків педагогічних технологій “Творчі сходинок освітян Полтавщини”. Створив музеї: Історії школи, Тараса Шевченка (Полтавська СШ № 7 імені Т. Г. Шевченка), Історії України, Народознавства (ПНПУ імені В. Г. Короленка). Автор ідеї, керівник проекту, головний редактор 12-томної “ПОЛТАВІКИ. Полтавської Енциклопедії”, для якої написав сотні статей.

Бере активну участь у науковому, методичному і громадському житті: делегат Усеукраїнських з’їздів працівників освіти та Національної спілки краєзнавців; член конкурсних комісій, журі, редколегій журналів, експертних рад при органах влади; лектор ПОІПОПО; учасник понад 100 міжнародних і регіональних наукових конференцій та семінарів. Нагороджений орденами Трудової Слави III ступеня (1986), “За заслуги” III ступеня (2008), церковним орденом Святих Кирила і Мефодія (2011), двома медалями (1994, 2008), Грамотами Міністерства освіти України (1997, 2000), понад 60 знаками, грамотами і дипломами всесоюзного, республіканського, обласного, міського, районного рівнів (1973–2011). Лауреат обласної премії імені І. П. Котляревського в номінації “Освіта” (2008).

У нашій розмові йшлося про виникнення ідеї та специфіку роботи над унікальним виданням “ПОЛТАВІКИ. Полтавської Енциклопедії”.

– Олександр Андрійовичу, як узагалі виникла ідея створення такого амбітного краєзнавчого проекту, як “ПОЛТАВІКА. Полтавська Енциклопедія”? Що стало поштовхом до її започаткування?

– “Полтавська Енциклопедія” – це відповідь викликам часу. Видання власних енциклопедій можуть дозволити собі лише політично, економічно й культурно розвинені спільноти. Отож, здійснення такого проекту має довести, що Полтавщина має необхідний інтелектуальний і матеріальний потенціал, щоб реалізувати в регіональному вимірі нагальну потребу формування національної самосвідомості й державотворення. “Полтавська Енциклопедія” стане універсальним довідником із найрізноманітніших галузей знання, найповнішим зведенням найважливіших

надбань людності Полтавщини за всі роки існування.

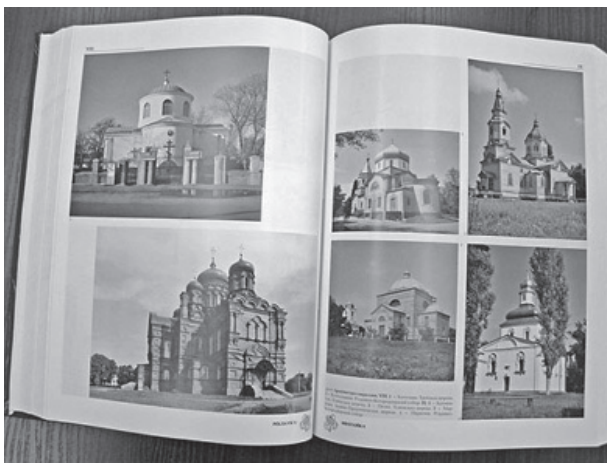
Передбачається підготувати й видати 12 тематичних томів: 1) “Природа”, 2) “Населення”, 3) “Суспільство”, 4) “Історія”, 5) “Господарство”, 6) “Освіта і наука”, 7) “Мова і література”, 8) “Народна культура”, 9) “Професійна культура”, 10) “Охорона здоров’я”, 11) “Військова справа”, 12) “Релігія і церква”. Підготовка всіх томів здійснюється одночасно, вони виходитимуть у світ по мірі готовності й залежно від фінансування.

Чим зумовлена актуальність проекту? По-перше, полтавський внесок у цивілізаційну скарбницю світу загалом і на етапі розбудови незалежної Української держави зокрема малознаний на батьківщині та за її межами. У численних історико-краєзнавчих виданнях “обігруються” практично одні й ті

ж самі теми й сюжети. Ще менше зроблено для відтворення подій останнього двадцятиріччя, яке було переломним в історії краю. По-друге, втілення проекту – поряд із підвищенням потенційних можливостей вивчення Полтавщини – сприятиме вихованню національної гідності у всіх людей, які живуть в області й люблять свою землю, зробить внесок у будівництво демократичного і толерантного суспільства. По-третє, спільна праця над проектом активізує полтавську громаду й полтавські земляцтва за межами краю, об'єднає владні структури різних рівнів, колективи наукових установ, культурно-освітніх закладів, представників політичних і громадських організацій, релігійних конфесій, окремих учених, фахівців різних галузей знань, благодійників і добровільців.

Прямим поштовхом до видання “ПОЛТАВІКИ” стала успішна реалізація попередніх історико-краєзнавчих проектів – навчально-методичних комплексів “Історія рідного краю від найдавніших часів до початку ХХІ століття” та “Історія Полтавщини від найдавніших часів до початку ХХІ століття”. Ці проекти реалізувалися протягом 1998–2006 років. Тоді й стало очевидним, що огром зібраного та опрацьованого матеріалу потребує більшого масштабу, ніж дозволяли рамки попередніх видань. Так

оформилась у конкретику ідея енциклопедичного видання. Ініціативу підтримала влада: на реалізацію проекту була зорієнтована робота

Центру дослідження історії Полтавщини Полтавської облдержадміністрації, до роботи долучилися кращі наукові сили, і справа зрушила.

– Чи є ще в Україні подібні видання? Можливо, ініціативу полтавців підхопили нині й в інших областях?

– Подібних видань в Україні немає, хоч спроби створити енциклопедичну версію окремого регіону робилися і робляться. “Полтавська Енциклопедія” вирізняє серед них кілька чинників. Це – чітке визначення проблеми, на вирішення якої спрямовано проект, а саме: закритість регіональної інформації, що заважає демократизації суспільства та його інтеграції в міжнародний культурний простір, загрожує появою цинічних й уразливих поколінь, котрі можуть стати жертвами екстремістських ідей. І також свідомо відмова від вирішення цієї проблеми у вузьких історичних та краєзнавчих рамках, не узгоджених з моделями розвитку сучас-

них розвинених спільнот. Під цим кутом зору “Полтавська Енциклопедія” не має аналогів в Україні та фактично є першою спробою впорядкувати й інтегрувати знання про рідний край в загальну картину часу, в український, європейський і світовий цивілізаційний контекст, у зміст загальної освіти та практичної діяльності.

– Із якими труднощами Ви стикаєтесь, працюючи над енциклопедією, і що Вас найбільше при цьому надихає?

– Труднощі об'єктивного характеру зумовлені кількома причинами. Протягом тривалого часу владарювання тоталітарного режиму відомості з тих чи тих галузей полтавознавства або зовсім не з'являлися, або з'являлися в тенденційно спотвореному вигляді. Існуючий масив джерел із різної тематики, у тому числі іншомовних, залишається недостатньо вивченим дослідниками. Використати всі наявні матеріали, розпорошені в архівосховищах різних міст (а це сотні тисяч одиниць зберігання), практично неможливо. На це потрібно не один десяток років і зусилля не одного інституту, те ж саме стосується

ПОЛТАВІКА
ПОЛТАВСЬКА
ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

ТОМ
12

РЕЛІГІЯ І ЦЕРКВА

О. Білоусько, Т. Пустовіт. Презентація “ПОЛТАВІКИ” під час Інтернет-прес-конференції в ІА “Новини Полтавщини”, 10.12.2009 р.

вивчення друкованих джерел та Інтернет-ресурсів. Існують також труднощі суб’єктивного плану: неможливість більш детального розгляду матеріалів силами кількох співробітників редколегії та добровільних авторів й інформаторів. До того ж для багатьох питань не знайшлося фахівців, які б узялися активно допомогти цьому виданню. Але долати проблеми надихало і надихає житейське правило “Очі бояться, а руки роблять”.

– Кого Ви залучаєте до написання статей енциклопедії? Як Ви оцінюєте інтелектуальний і професійний потенціал полтавського краєзнавства?

– Насамперед запрошуємо фахівців із проблематики конкретного тому – вчених, дослідників, краєзнавців. Тісно співпрацюємо з архівними, науковими, музейними, громадськими та іншими установами й організаціями.

Потенціал полтавського краєзнавства був і залишається значним. Загальноновизнаним є доробок учених-енциклопедистів полтавської школи С. Венгерова, І. Павловського, В. Василенка, І. Бутича, В. Жук, П. Ротача, В. Ханка, О. Пошивайла, збирачів регіональних матеріалів для видань “Історія міст і сіл Української РСР. Полтавська область”, “Полтавщина. Енциклопедичний довідник”, “Звід пам’яток історії та культури України. Полтавська область”, “Реабілітовані історією. Полтавська область”, “Національна книга пам’яті жертв Голодомору 1932–1933 років. Полтавська область”. “Полтавська Енциклопедія” є великим колективним доробком багатьох людей – попередників і сучасників. Авторами статей для тому “Релігія і церква” стали майже 100 осіб. Від видання до видання це число буде збільшуватися, оскільки нова проблематика вимагатиме нових фахівців.

– Яким чином відбувається робота над наступними частинами “ПОЛТАВІКИ”, адже поки що вийшов тільки перший том?

– Як уже зазначалося, робота ведеться одночасно над усіма томами. При цьому щороку визначається том-лідер, навколо якого концентруються зусилля. У минулому році це був том “Мова і література”, у нинішньому – том “Професійна культура”. Відповідно підбирається штат співробітників, формуються науково-редакційна рада і редакційна колегія, планується науково-дослідна, науково-організаційна й науково-допоміжна робота.

– Судячи з усього, “Полтавська Енциклопедія” – це доволі тривалий у часі проект, що потребує значної уваги і немалих зусиль. Чи могли б Ви його назвати “справою свого життя”?

– План реалізації “ПОЛТАВІКИ” розрахований на кілька етапів. Термін здійснення всього проекту – 2007–2017 роки, його включено до Програми розвитку інформаційної сфери та видавничої галузі в Полтавській області, відтак забезпечено роботу Центру дослідження історії Полтавщини. Отже, перспективи обнадійливі. У цьому сенсі я керую-

Олександр Білоусько, Олег Соловей. “ПОЛТАВІКА” здобуває Гран-прі щорічного обласного конкурсу “Краща книга Полтавщини”, 11.12.2009 р.

ся відповіддю діда на запитання онука: “Навіщо садиш яблуню, адже не їстимеш з неї яблук?” – “Не я, так інші з’їдять”. Ну а щодо “справи свого життя”, то кожен із проектів, які доводилося втілювати, був у свій час для мене “справою життя”. Натомість “Полтавська Енциклопедія” відрізняється тривалими часовими рамками. Це той випадок, коли попередні роки явно менше, ніж позаду. Тому справді можна розглядати її як певний підсумок.